

USODA DELAVCA

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2857 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v obkrojanju n. pr. (September 1-20) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posredujte jo prevodniku, da se vam ne ustavi list.

IRSKA TRAGIKOMEDIJA.

V sedanjem svetovnem kaosu imamo socialne vojne, nacionalne konflikte, politične boje in verske bitke. Vse to križanje in mešanje je posledica neenakega razvoja človeške družbe. Na prvi pogled bi se čudili, da je v dobi sedanjih industrijskih potresov še mogoče dobiti ostanke srednjeveških verskih konfliktov, ali navsezadnje ni to nič čudnega, če pomislimo, da ti ostanki, umetno pognojeni in poživljeni, služijo kot stimulant umirajočemu kapitalističnemu sistemu.

Irska je tak stimulant. Vsa tragedija, ki se odigrava na Irskem, postaja že komična vsakomur, kdor pogleda malo globlje skozi njeno tenko "revolucionarno" lupino.

Tragikomedija Irske postaja že neznozna in to se občuti tudi v Ameriki. Boj Ircev za neodvisno republiko postaja ne samo smešen, temveč tudi absurden. Nismo zapisali tega z namenom, da ne privoščimo Irsem republiko, o ne! Privoščimo Irsem vso tisto svobodo, do katere so opravičeni, kakor jo želimo svojemu lastnemu slovenskemu narodu in vsem drugim ljudstvom, toda Irce so s svojo bojovno taktiko pokazali sami, da ne marajo svobodne republike, temveč hočejo versko diktaturo.

Ni ga poštenega človeka na svetu, ki bi odobral tiraniko postopanje Angležov napram Irsem — ali pri tem vidimo, da fanatični Irce — boljše jih ne moremo imenovati — kažejo le tiste rane, ki jim jih sekajo angleški izkoriščevalci, potrpežljivo pa prenašajo batine in izžemanje irskih pijavk, katerih je na telesu irskega naroda toliko kot uši na albanskem beraču.

Ali je irski narod združen v političnem boju za neodvisnost? Ni! Irce so razdruženi ne samo razredno, temveč tudi versko in — verski boj je njihov glavni boj. Tri četrtine Ircev je katoličanov, ena četrtna pa protestantov in obe straki se koljeta med seboj. Zadnji krvavi boji v Londonberryju in Belfastu niso bili boji proti Angliji za republiko, temveč boji med katoličani in protestanti. V teh bitkah, v katerih je obležalo na obeh straneh na stotine mrtvih in na tisoče ranjenih, so si stali nasproti delavec proti delavcu, kmet proti kmetu, proletarec proti proletarcu — vsi so Irce, vsi zatirani, edino vera jih loči in zaradi vere teče kri v — dvajsetem stoletju!

Lahko se smeje Lloyd George in pravi, da Irce niso zreli za samovlado. Skoraj bi mu pritrdili! Ako nimajo Irce pokazati nič drugega kot fanatične boje za katoliško vero skozi sedemsto let, in če je njihov svetnik Patrick vsa njihova kultura, tedaj res niso sposobni za svojo lastno vladno.

Vse irsko politično gibanje je zavito v kuto katolicizma; vsa njihova revolucija je pri kadilu izpred oltarja in na vse njihove "mučenike" dežuje žegen škofov in nadškofov iz vseh štirih vetrov. Korški župan MacSwiney, katerega je razglasilo za svetnika — dasiravno je njegov gladovni štrajk zelo sumljiva prikazen — je junak dneva zato, ker mu je dovolil papež, da lahko umre prostovoljno lakote. V raznih deželah umirajo v tem momentu mnogi revolucionarji veliko groznejše smrti, toda katoliško časopisje jih ne omenja drugače kot z zaničevanjem. — V Dublinu je stavka: Za dve uri preneha obrat na pouličnih železnicah, v pivovarnah in tovarnah. Zakaj? Zato, da gredo delavci v cerkev k maši, ki se bere za župana iz Corka. Kako naj imenujemo te "demonstracije" irskih delavcev?

V Ameriki so Irce zelo vplivna — nazadnjaška sila. Poznamo sicer častne izjeme — kakor so častne izjeme tudi v njihovi domovini — toda večina ameriških Ircev je oni steber, na katerem sloni bosovstvo politične korupcije in ameriške katoliške cerkve, pravzaprav ameriškega klerikalizma. Kadar srečamo nazadnjaškega voditelja strokovnih uni, navadno srečamo Irca; če srečamo klerikalnega zastavonošo, je vsak drugi gotovo Irec. S tem ni rečeno, da so samo Irce taki, ampak oni nosijo zastavo. Zato se ne memo čuditi, če je v Ameriki naravnost pretirana toleranca napram irski "revoluciji", medtem ko so vse druge revolucije zločinske. Irska republika, ki ne more priti brez nasilja in prelijanja krvi, se mora po mnenju tukajšnjih katoliških fanatikov takoj priznati; ruska republika se pa ne sme priznati, ker se je porodila z nasiljem in krvoprelitjem; irski sinfajnovci so veliki

patrijotje in junaki, toda ruski revolucionarji so banditje in morilci; pobijanje in požiganje na Irskem je sveto delo samoodločevanja, ampak barbarizem je, če se komu v Rusiji ali Mehiki skrivi las na glavi.

Eno je gotovo: Irce ne bodo imeli neodvisne republike dokler ne porazijo Anglijo na bojišču. Drugo: Irce ne bodo nikdar v stanju, da bi sami premagali Anglijo. Politična svoboda Irake pride šele tedaj, kadar razpade Velika Britanija kot monarhija in kot imperialistična vesela, razpad pa morejo prinesiti le vsa ljudstva Velike Britanije.

Drugo je gotovo, da Irce sami na svojem otoku ne morejo eksistirati gospodarsko in industrijsko, čeprav jim Anglija danes podari neodvisnost. Moderna človeška družba je že preživela dobo narodnih in političnih kitajskih zidov; danes je doba mednarodne kooperacije in organizacije.

Irce, kakor Slovenci in vsi ostali narodi, ki se pokažejo dovolj kulturne in sposobne — in sposobnost se bo merila po napredku delavskega razreda vseh teh narodov — bodo našli svobodo v federativnih socialističnih republikah, v katerih bo izključen vsak nacionalistični in verski boj.

Premogarski položaj v Angliji.

London, Anglija. — Splošen delavski položaj v Angliji je sedaj zelo kritičen in ako nastane splošna stavka premogarjev, bo imela najbrže ta izid, da pride do socializacije vseh industrij v Angliji. Mogoče pa pride do kompromisa med vlado in premogari. Ako ne pride do kompromisa, se bo pa gotovo izmislila generalna stavka, ker v kolikor je spoznati, bodo železnice in pristanišni delavci gotovo podpirali stavkajoče premogare.

3. septembra t. l. je tajnik premogarske federacije Frank Hodges razposlal na vse članke daljša poročila o stališču premogarjev, ki pa ni bilo priobčeno, ako ravno so listi listi vedno prinašali daljša poročila o izjavah vlade in lastnikov premogorov. Tajnik se je izrazil, da to ni umestno, da članke ne objavijo tudi poročila od strani premogarjev, ker situacija je zelo resna, v kateri se zahaja splošno ljudstvo, kajti ako stopi v stavko en milijon rudarjev in da se najbrže njim pridruži še nadaljnjih milijon železničarjev in pristanišnih delavcev, bi bilo zelo potrebno, da zve ljudstvo tudi za stališče premogarjev kot nasprotne stranke v tem boju.

V kolikor se tiče plače premogarjev, ki zahtevajo povišanje plače za dva tilinga na dan (48c), je izjavil tajnik premogarske federacije, da je povprečna tedenska plača premogarjev znašala 1. 1914 \$3.24 in sedaj pa znaša tedenska plača premogarjev \$19.64. Po vladni statistiki so se življenjske potrebščine podražile od leta 1914 pa do danes za 163 odstotkov, valed česar bi morala znašati povprečna tedenska plača premogarjev \$20.12, ako bi se ista zvišala sorazmerno s cenami življenjskih potrebščin.

Z ozirom na znižanje cene premogu za domačo rabo za \$3.40 pri toni, kar zahtevajo delavci, je omenil Hodges, da je bila cena premogu od leta 1915 velikokrat zvišana in da je ob tem mnenje vseh delavskih voditeljev, da je silna potreba, da se nekaj ukrepa glede znižanja cen vsem življenjskim potrebščinam. Finančno stališče premogarske industrije je na tako dobrem stališču, da se cene lahko znižajo, kolikor je zahteva premogarjev brez kakšnega vpliva na sedanjo situacijo in da je bilo popolnoma nepotrebno zvišanje cene premogu zadnjega maja za \$3.40.

Delavski voditelji so vsi mnenja, da so konzumenti popolnoma upravičeni do deleža v premogovni industriji in da bi cena premogu za domačo rabo ne smela uresničati aktualnih stroškov. Namen vlade zvišati ceno premogu je bil zagotoviti velik dobiček lastnikom premogorov in gotovim krogom, ki so vedno za velik dobiček, visoke vane in davke. Toda premogari so odločni, da odpravijo vse to. Z znižanjem cene premogu za domačo rabo bo vsaka družina v državi prihranila na leto \$21.86. S to zahtevo bodo premogari veliko pomagali znižati cene življenjskim potrebščinam.

Vlada se odločila preklestati vladno kontrolo nad premogom na pritisk lastnikov rudnikov in valed tega je bilo potrebno, da so zvišali ceno premogu, da dobijo lastniki premogorov svoje de-

lik je čas, v katerem živimo. Tembolj se lahko tedaj veselimo povratka prvega med nami.

Uverjeni smo, da govorimo iz dna duše prav vsakega slovenskega delavca, če zakličemo našemu Etbimu tudi na tem mestu:

Pozdravljen, iz vsega arca pozdravljen na domačih tleh med delavstvom, ki Te ni nikdar pozabilo in ki je tako tesno pričakovalo Tvojega povratka. S Teboj na čelu bomo šli v boj za svo budo proletarskega slovenskega naroda, za kar si se boril Ti, katort nihče med nami v dveh delih sveta!

Ameriške vesti.

NAJVIŠJE SODIŠČE V MINNESOTI ZAVRGLA NOMINACIJO VOLSTEADA IN KVALA.

St. Paul, Minn. — Najvišje sodišče v Minnesoti je potrdilo odlok okrožnega sodišča, ki je zavrglo nominacijo Kvala v sedmem kongresnem distriktu in zavrglo odlok okrožnega sodišča, ki je priimeno nominacijo za kongresnika v tem okraju Volsteada. Kvale je bil pri primarnih volitvah največ glasov, toda nasprotniki so ga obdoličili korupcije in radi tega je okrožno sodišče razveljavilo njegovo nominacijo in na njegovo mesto imenovalo Volsteada, ki je bil bolj manjvino. Najvišje sodišče je pa zavrglo tudi njegovo nominacijo.

NEČLOVEŠKA MATI.

Joliet, Ill. — Radi nečloveškega postopanja se bo morala zagovarjati na sodišču Mary Kolviszki, ki je zaprla svojo hčerko v klet, ko je bila stara šele de leti in kjer je bivala 15 let. Nesrečna deklica je bivala v mrli in vlažni kleti, v kateri ni bilo nobenega pohištva in ležati je morala v mali šelki, v kateri je bilo malo slame in zavita v neko posteljno oblejo. Okrog zibelke so bili ostanki kruha, katerega so glodale miši in poškane. Deklica ni večja kot pet let staro dete, ne more govoriti in komaj premika želju. Njen razum ni razvil in je prezvedoma slaboumna. — Ko je neka bolnišnica streljavnice prinesla stroka iz kleti na svetlo, je deklica pričela jokati in skušala skriti davo, ker ni bila navajena dneve svitlobe. — Nečloveška mati je zpovala, da je zaprla svojo hčerko v klet raditega, ker je bila red 15 leti zelo bolna in je bozen pustila na nji zelo teške posledice valed česar je postala poabljenka in da se je sramovala pokazati jo drugim ljudem. — Uradniki v "Silver Cross" bolnišnici niso hoteli vzeti nesrečne deklice v okrbto in so izjavili "da je to poseben kroničen slučaj". Poskusili jo bodo oddati v kak hrani zavod.

MAČKA PRIPELJALA NA SLED TATOVOM.

Chicago, Ill. — Čuvaj v sklašču družbe Textile Alliance Inc. je bil v noči od 8. od 9. junija pobit na tli 64 treh tatov, ki so odnesli šest tisoč funtov barvil, izdelanih v Nemčiji in katerih vrednost je bila cenjena na 50 dolarjev funt. Dolgo časa niso mogli izslediti zlikovcev. Pred nekaj dnevi je pa neki vladni detektiv, ki je imel nalogo izslediti tatove, opazil v bližini neke hiše črnega mačka, katerega rep je bil na koncu pobarvan s svetlo rdečo barvo. Ko je mačka ujel in pogledal natančneje, je spoznal, da je barva zelo podobna barvilom, izdelanim v Nemčiji. Odstrigel je nekaj pobarvanih dike in jo dal kemično preiskati; preiskava je dokazala, da je bila ta barva v resnici izdelana v Nemčiji. Detektivji so se takoj napotili v dotično hišo, pri kateri je prej opazil prvi detektiv mačko in so aretirali tri osebe. Ker pa niso imeli nobenih drugih dokazov, so jih morali izpustiti, toda hišo so dobro zastražili. Zadnje sredo so pa detektivji opazili velik tovorni avtomobil, ki se je odpeljal od te hiše in osobni avtomobil, v katerem so bile tri osebe. Aretirali so jih in v tovornem avtomobilu so našli 3000 funtov ukradenih barvil in ostalih 3000 funtov pa v Brooklynu. V Chicago so aretirali Adolph Widderja, pomožnega blagajnika kemične tvrdke Widder v Brooklynu in njegovega prvega trgovskega potnika Samuel Weissa, katerega neposredovan.

bodo takoj odvedli v New York, kjer se bo vršila glavna obravnava.

IRCI V AMERIKI BODO BOJ KOTIRALI ANGLEŠKO VLADO.

New York, N. Y. — Na javnem shodu v Hudson parku v Hobokenu so sklenili Irce, da bodo pričeli z bojkotom blaga, ki je izdelano v Angliji. Izvoljen je bil poseben odbor, ki bo uredil listo izdelkov, ki prihajajo iz Anglije in potem razposlal vsem Ircem, da bodo vedeli, katerega blaga ne smejo kupovati.

VLADA NAJ UVEDE PREKAVO, ALI JE JAPONSKA V REZNIČI EGRADILA UTRDI OB MEHIŠKEM OBREZJU.

Washington, D. C. — Zastopnik Thomas D. Schall iz Tennesseeja je poslal državnemu tajniku sledečo uradno noto:

"Dobil sem informacije, da je Japonska kupila leta 1914 od Mehike otok Turtle v Magdalen-skem zalivu, katerega bi rabila pri ribolovu. Ta otok pa sedaj radi kot skladišče premoga in ga je tudi utrčila. Ali hočete uvesti breiskavo in me o tem obvestiti?"

AMERIKA IMA METRIŠKI SISTEM ŠE 54 LET, A NIČ NE VE TEGA.

Chicago, Ill. — Mestni svet je pred kratkim sprejel resolucijo o priporočilu na kongres, da naj odpravi stari angleški sistem mere in uvede evropski metriški sistem. Državni tajnik Colby je odgovoril na resolucijo, da je kongres leta 1866 sprejel metriški sistem za vse zakonite pogodbe, dovolil pa je, da se lahko rabi tudi stari sistem mer, valed česar je stari sistem tudi ostal do danes.

CENA VOLNENEMU BLAGU PADLA ZA 20%.

New York, N. Y. — Cena volnenu blagu je padla za približno 20 odstotkov, poročala list "Textile World Journal". Vrotemu je, navaja list, da je bilo malo zahtev za volno blago v zadnjem času in da je bila American Woolen Co. primorana znižati cene. Koliko bo to vplivalo na trgovce z gotovimi oblekami, je pa še veliko vprašanje.

Z DELOM NA VODNIH POTIH V ILLINOISU SE PRICNE PRILHODNI MESECE.

Springfield, Ill. — Frank I. Bennet, načelnik departmeta za javna dela, je izjavil, da pričnejo z delom na vodnih potih v državi Illinois prihodnji mesec. Stroški so preračunani na 20,000,000 dolarjev in ljudstvo je se odločevalo za zgradbo novih prekopov in poglobitvijo starih let 1909. — S prvimi deli bodo pričeli pri Marcellusih in Starved Rocku pri La Salle. V Martu je, da poglobijo reko Des Plaines do La Salle in zvežejo z reko Illinois valed česar bo mogoča plova na reke Mississippi do Velikih jezer.

UBIL JE MOŽA ŽENE, V KATERO SE JE ZALJUBIL.

Chicago, Ill. — Theodore Lathis je v četrtek priznal pred sodnikom McDonaldu, da je v maju t. l. ustrelil Jos. Demanusa blizu Stegerja. Ill. Umor je bil izvršen v sporazumu z Demanusovo ženo, s katero je imel Lathis ljubavno razmerje. Ko je morilec priznal zločin, je zahteval od sodnika, da naj poskrbi, da mu Demanusa žena povrne \$300, katere ji je dal. "Ne skrbite za denar," je dejal sodnik, "saj ga ne boste več potrebovali."

OTROK PADEL IZ OŠTEGEGA NADSTROPJA, OSTAL NEPOŠKODOVAN.

New York, N. Y. — Ko je mali malega Joe Vechio opazil, da je Joe padel iz okna, ki se nahaja v četrtem nadstropju, je vsa v strahu letela po stopnicah na dvorišče, misleča, da najde sinčka mrtvega. Ko je pa prišla na dvorišče, je začudena opazila, da njen sinček veselo smeje na blazinah v otroškem vozičku, v katerem je priletel in da ji veselo steguje ročice. Bil je popolnoma neoposkodoval.

Je danes objavil odgovor moskovske vlade na zadnje Balfourjevo pismo. Odgovor je dolg in argumentirčen ter pobija Balfourjeve napade na sovjetski sistem v Rusiji.

Mi, ki spadamo v III. razred, smo vsi bolni in zdihujemo kot jetniki, le trgovci se veselijo obilnega dobička. V Jugoslaviji pa je menda še večja mizerija. Ravno tako kupujejo in mešatariji kapitalistični ministri s svojim narodom, kot se opazi na semnju v kaki gostilni ob slabem vremenu, ko razni živinski trgovci in mešetarji mešetarijo s uhojenim živinčarjem zunaj pred gostilno, ki se trese mraza in lakote v dežju. Resnica, žalostni časi so nastopili za ubogo priprosto ljudstvo. Starejši ljudje so vdan v božjo voljo in prosijo pomoči od Boga, mlajši pa kolnejo in kličejo Ruse na pomoč. Majejo se vsi zakoni, državni in cerkveni, zakonske vezi so raztrgane in vse je še gible v nekaki mrzličen neskevolji in vsi znaki kažejo na revolucijo.—

Končno prosim, da se mi oglasi moja sestra Jennie Slabe, ki je meseca februarja stanovala na 2134 Marshall Bid., Chicago, Ill. Naj se mi v najkrajšem času oglasi, ako je še pri življenju. —

Ivan Slabe, Iliraka Bistrica, Veleza Ginja, Italia.

J. P., Milwaukee, Wis.—O ne-
sreči, o kateri nam poročate, je
bilo že poročano v Prosveti zad-
nji teden. Vaše poročilo je zelo
sorodno s poročilom, katerega je
prinesla "Slovenija" 3. septem-
bra t. l. — Pozdrav.

Turški kronprince aretirani.
(Carigrad, 11. sept. — Turški kronprince Abdul Medži, ki je nameraval pobegniti v Anatolijo, je bil aretiran in vržen v zapor. (Pred par meseci je bilo poročano, da se je turški kronprince odpovedal pravicam do prestola in da simpatizira z nacionalisti v Angliji.)

Je danes objavil odgovor moskovske vlade na zadnje Balfourjevo pismo. Odgovor je dolg in argumentirčen ter pobija Balfourjeve napade na sovjetski sistem v Rusiji.

Berlin. — V Marienselu blizu Wilhelmshavna je 9. sept. razstrelba municije uničila skladišče granat. Trindvajset oseb je bilo ubitih.

Pariz. — Akademija znanosti, ki je razpisala letosnjo spomladnago nagrado 100.000 frankov tistemu, ki prvi ustanovi komunikacijsko zvezo s planetom Marsom, zdaj naznanja, da se je neki nemški veščak — čigar ime je še zamolčano — oglasil za nagrado in predložil podatke, da je identificiral tajinske brezžične signale kot komunikacijo z Marsa.

Rim, 12. sept. — Potresni sunki v Lombardiji se ponavljajo in tirjajo nove žrtve. Ubitih je bilo mnogo oseb, na katere je padlo napol podprto zidovje, ko so iskale trupel. V petek se je pojavil potres tudi južno od Neapla, toda sunki so bili rahli.

tresni sunki so stresli vse južno pobočje avstrijskih in italijanskih Alp od Monte Rose do Berninskega prelaza v petek zjutraj. Štiri osebe so izgubile življenje.

Kolera pobrala 6000 Korejcev.
Tokijo, 11. sept. — Uradno se poroča, da se je v Koreji pojavilo 15.000 slučajev kolere in 6000 oseb je umrlo.

Rim, 12. sept. — Po najnovejših zanesljivih poročilih je 1500 oseb izgubilo življenje vsled potresa v severni Italiji; okrog 10.000 oseb je ranjenih in 100.000 oseb je

brez strehe. Lahki potresni sunki se ponavljajo. Blizu sto mestih vasi je prizadetih. Vest o pojavu novega ognjenika na gori Pizzo d'Ussello se zanikuje.

Berlin 12. sept. — "Tageblatt"
je objavil poročilo iz Strasburga,
da so francoski oblastniki zatrli
61 nemških časopisov na zasede-
nem nemškem ozemlju.

Berlin, 12. sept. — V vzhodni Prusiji je interniranih 53.000 Rusov in okrog 10.000 Poljakov, ki so prestopili mejo tekom zadnje poljske protiofenzive, ko so se boljševiki umaknili izpred Varšave. Internirani so v desetih taboriščih.

London, 12. sept.—Župan Mac-Swiney iz Corka je še živ! Danes je preteklo 31 dni odkar je župan brez jedi.

mestece Tullow, kjer so bili ubiti trije državni policisti. Prebivalec

Seča živimo v času negotovosti in straha, vsek skuša postati hitro bogat, ne glede na svojega bližnjega. Razni agentje in zakoni bankirji rastejo povsod, kakor gobe po dežju.

V teh dneh sestavijo v denarnem prometu nepričakovane za preke starim iskutenim in premožnim tvrdkam; kako bo pa malim nezkušenim začetnikom mogoče izpolniti svoje nautemeljene obljube, je veliko vprašanje.

Naše denarne pošiljave se sadnji čas po novi zvezi in na nov način primerno sedanjim razmeram v Evropi dovolj hitro in zanesljivo izplačujejo.

Denar nam je poslati najbolje po Domestic Money Order, ali pa po New York Bank Draft.

TVRDKA FRANK SAKSER,
32 Cortlandt St., New York, N. Y.

so v veliki paniki pobegnili na de-
želo.

Pariz, 12. sept. — Olive Thomas, soproga znanega ameriškega filmsga igralca Jacka Pickforda, ki je tudi sama igrala za filme, je umrla za kokainom. Strup je vzela pred nekaj dnevi po prepripi s soprogom. Klátila se je do štirih zjutraj po pariških kavarnah in ko jo je Pickford prijel, kje je bila, se je ujezila in vzela strup.

London, 12. sept. — Sir Hamar Greenwood, minister za Irsko, je prejel pismo od sinfajnovskih voditeljev, ki se glasi, da ga republikansko sodišče na Irskem obsodi na smrt zaradi umora, če župan iz Corka umre v brixtonski ječi.

Čulmo sta trčila dva parnika, naložena z dinamitom. Obe ladji sta zleteli v zrak in 50 mornarjev je izgubilo življenje.

Slovenska Narodna

Ustanovljen 2. aprila 1904.

Podporna Jednota.

Ustanovljena 17. junija 1907
v drжавi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-63 50. LAWDALE AV., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor.

UPRAVNI ODESEK.
Predsednik: **Vincent Cuhar**, predsednik: **Anton Fiser**, Box 143, Conansburg, Pa.,
sedelaj gl. tajnik: **Mati Turk**, tajnik: **Johannek oddelek: Paul Berger**, sedelaj gl. tajnik: **Frank E. Tischer**, upravitelj glavnih glavnih

POBOTNI ODESEK.
Joh. Underwood, predsednik, 408 May St., Springfield, Ill., **Martin Zepewhar**, Box 276, Burlington, Ohio, **Jon. Sedick**, Box 438, Burlington, Pa., **Frank Semek**, 6200 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

BOLNIŠKI ODESEK.
OSREDNJE OKROŽJE: **Paul Berger**, predsednik, 2657-63 50. Lawdale Av., Chicago, Ill.
VESNOVO OKROŽJE: **Radol Plotarick**, Box 400, Bridgeport, Pa.,
Anton Sedick, Box 181, Lawrence, Pa.
ZAPADNO OKROŽJE: **Anton Ruder**, Box 104, Green, Kans., so jugovzhod,
Loth. Kuhn, Box 544, Oshkosh, Minn., so severozahod.

Nadzorni odbor.
Mati Petrovič, predsednik, 18817 Waterloo Rd., Collingswood, Ohio, **Jakov Anuš** 214
418 Florio St., Eveleth, Minn.

Tiskovni odbor.
Vincent Cuhar, **Joh. Underwood** in **Mati Petrovič**.

Zbirateljni odbor.
PREDSEDNIK: **Frank Alad**, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
Joh. Trélik, Box 181, Lawrence, Pa.
Jakov Oves, 323 Kaptovick Duluth, Minn.
Jon. Sedick, 1102 E. 98 St., Cleveland, Ohio.
Mary Udrich, 1884 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: **Dr. F. J. Kern**, 4242 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETE": **Joh. Zepewhar**.

POZOR! — Korespondenca s gl. sekretarji, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
— **VSA FIRMA**, ki se nanaša na pravo gl. predsednika se nanaša: **Predsedništvo**
S. N. P. J., 2657-63 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADVE BOLNIŠKE PODPORE SE NALOŽE: **Slovenski tajništvo S. N. P. J.**,
2657-63 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
DEKARNE POSILJATVE IN STVARI, ki so tiskane gl. izvrševalnega odbora in jednote
vse se naložijo: **Tajništvo S. N. P. J.**, 2657-63 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADVE V KVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSILJ se naložijo na naloži: **Blagaj-**
ništvo S. N. P. J., 2657-63 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
Vse priložne glavnice posiljuje v gl. izvrševalnem odboru in naj pošljejo **M. Petrovič**,
predsednik nadzornega odbora. Slogi odbor je sprejel.
Vsi prisilni na gl. pravo stek so naj pošljejo na naloži **Joh. Underwood**, 408 May
Street, Springfield, Ill.
Vse priložne priložnosti glavnice na naj pošljejo na naloži **Predsedništvo S. N.**
P. J., 2657-63 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.
Vsi dokoli in drugi spisi, seznams, spisi, svetovanja in spisi vse, kar je v zvezi
s glavnim jednoto, naj se pošljejo na naloži: **"Prosveta"**, 2657-63 So. Lawdale Ave.,
Chicago, Ill.

AKO ŽELITE DOBITI SVOJCE, sorodnike in prijatelje
in domovine v Ameriko po niski ceni;
POSLATI DENAR HITRO in po najnižji ceni;
POTOVATI V STARI KRAJ po najkrajši ceni, tedaj se
obrnite na

EMIL KISS BANKIR
133 Second Ave. New York, N. Y.

Prodajam parobrodne listke in domovine v vse kraje v Ameriko. Idelujem vse notarne posle in potrebne spise za dobavo svojcev. Potnikom v stari kraj preskrblim potne lista in računam le konsularne pristojbine.

podiljamo hitro, točno in po niski ceni. Lastnoročno podpisana potrdila od prejemnikov prejemo v najkrajšem času. Prodajamo

za vse črte za v in iz Evrope po originalni ceni. Preskrbimo našim potnikom.

kakor tudi vse druge potrebne potne priprave, ter izvršujemo vse

vseh vrst, točno in po niški ceni. Vračajemo lajprave, ki so potrebne za dobavo svojcev iz domovine v Ameriko. Razlagamo denar na

ter plačamo po 4% obresti. Odprite vašo vlogo pri nas že danes. Izplačamo vsako še tako veliko vlogo na željo vsacega vlagatelja takoj.

ZA ZAGREB—\$70.00

Dne 6. oktobra bomo ukrevali veliko skupino Jugoslovanov naravnost sa Zagreb. Vsi oni, ki žele potovati s to grupo, naj se takoj prijavijo.

PRIHODI IZ DOMOVINE.

Ravnokar se zbira velika družba potnikov iz Zagreba pod vodstvom našega zastopnika. Kdor koli želi dobiti svoje hitro, gotovo in po nizki ceni in pod jamstvom, naj se takoj prijavi.

KUPUJTE SEDAJ

**JUGOSLOVANSKE
DINARE—KRUNE**

Izdane od države in jamčene. Sedaj ali nikdar ne bo boljše priliko, da iz vašega dolarja v kratki dobi lahko napravite deset. Podajte nam kolikor želite dolarjev in mi jih nalotimo za vas v katerokoli hranilnico v Jugoslaviji, ki si jo izberete, in mi vam preskrbimo vsako knjižico. Sedaj je čas, da pomagate svojim dragim, dokler je še denar po niski kurzi ceni. Podajte nam vaš denar pod jamstvom v katerikoli kraj v Jugoslaviji. Menjamo denarje po najnižjih cenah. Vsi navesti in pojasniti se dajejo brezplačno. Obrnite se na

HENRY C. ZARO, BANKIR
30 COOPER SQUARE, NEW YORK CITY

Novice iz Jugoslavije.

Velik vihar v Vojvodini. V noči na 29. julija je razsajal v Vojvodini strašen vihar, ki je povzročil mnogo škoda. Najbolj je oškodovana okolica Bečkerek.

Proces sodnika Boškica. Dne 30. julija se je razglasila v Sarajevu obsodba v procesu sodnika Boškica, ki je obtožen, da je dal ustreliti 71 kmetov v Posli leta 1914. Sodišče je obtoženca valed pomankanja dokazov oprostilo, ker je glavno dokazno sredstvo, to je akt prekega sode, ki je v rokah senata, pomanjkljiv. Državni pravdnik se z obsodbo ni zadovoljil, ampak je vložil ničnostno pritožbo. Bošković je ostal do končnega javne razsodbe v preiskovalnem zaporu.

Glavna rasprava proti dvajsetim komunistom, bivšim mestnim zastopnikom v Zagrebu se je vršila pri tukajšnjem sodišču dne 31. avgusta t. l.

Kaj vse doživimo! Znano je in to ve vsak tudi iz lastne izkušnje, da se človek kmalu naveliča vedno ene in iste jedi. Tako nekako je tudi pri klerikalizmu. Uganjal je dolga leta avstrijskanske dvorno politiko, pomagal pozneje na najvnetejši način veljavstrikemu imperijalizmu v vojni, glede jugoslovanskega vprašanja pa se zoper svojo voljo moral vdati. Pred leti že so klerikalci bili odkriti zagovorniki raznih magnatov, danes "hočejo" biti "zagovorniki" delavstva. Nikdar nismo takrat iz ust klerikalizma slišali govoriti o potrebi socializma, sedaj natančno nas pa preseneti celo škof ljubljanski sam, ki poudarja potrebo socializma! Veseli nas, da so se časi že tako zelo izpremenili, da morajo že celo škofje govoriti o potrebi socializma, dočim so časih oblasti zapirale ljudi, če so le slišale o njih zaradi socializma. Vemo sicer, da govorijo klerikalci tako le valed tega, da privabijo v svoj tabo delovno ljudstvo, da ga s tem odvrnejo od pravega socializma, ki se ga vsi kapitalisti tako zelo boje. Kapitalisti sami vsajvarjajo danes vse polno laži — socializma nih strank. In takih strank se mora delavstvo najbolj varovati, ker so mu zahrbtni, najnevarnej-

ši sovražniki! Delavstvo spada izključno le v svojo pravo delavsko-socialistično, t. j. v socialno-demokratsko stranko, nikdar in nikoli pa ne v kapitalistične — "socialistične" stranke in stranice!

Sladkor. Iz Beograda javljajo: V slov. časnikih se širijo vesti, da ni dovolj sladkorja in da se morajo radi tega cene sladkorja dvigniti. To ni resnično. V Beogradu je dovolj sladkorja kg po 13 dinarjev (32 K.).

Nove pošne znamke drzave SHS. Ministrstvo za pošto in telegrafije v Ameriki (1) naročilo pri nekem zavodu nove pošne znamke in sicer za pol milijarde znamk manjše vrednosti in za 60 milijonov znamk večje vrednosti. Na znamkah manjše vrednosti bo regentova slika, na onih večje vrednosti pa slika kralja Petra. Znamke bodo v dinarski vrednosti in bodo gotove do oktobra t. l. Stare znamke vzamejo iz prometa. Minister pošte pravi, da bo za vsoto, ki jo bo izkupil od stare izdaje znamk, sezidal v Beogradu novo palačo za pošto in telegrafe. Decembra tega leta bodo izšle tudi znamke v jubilej narodnega zedinjenja. Te znamke bodo trovirne in bo država izkupček, približno 10 milijonov, porabila v prid vojni invalidov. — Stara pesem je to, da naši ministri v Beogradu dajejo vsako stvar izdelovati v inozemstvo in grede na ta način ogromne svote ljudskega imetja v prid inozemskemu kapitalu; dočim smo prepričani, da bi marsikatero tako delo lahko opravila domača podjetja in bi bilo to delavstvu v prid. Krepi se človeku srce, kadar pomisli, koliko škode se dela našemu gospodarstvu na ta način. Že samo pri tem, če vidimo n. pr. da se lažva v inozemstvo ogromne uvožne neobdelane lesa, ki bi ga lahko doma obdelali in izgotovili, tako da bi delovno ljudstvo od tega res kaj imelo, moremo k večjemu vzklkniti: Znajg pa res, ti naši ministri!

Umri je po kratki bolezni kovinar Stanko Kosmač, zvesti pevec društva "Svoboda". Pogreb je bil dne 6. avg. ob pol 4. uri popoldne iz hiše žalosti Cerkevna ulica 9 (Trnovo).

PRIMORSKA PISMA.

V.

Javna varnost v Primorju je pod vsako kritiko. Pretečni teden sta bila n. pr. v Trstu na en dan dva uboja in sicer ob belem dnevu. Ob 2. uri popoldne je bil v središču mesta ubit neki bankir — Davanzo po imenu — v svojem uradu. Drug uboj se je izvršil na cesti. V nobenem slučaju se oblastni ni posrečilo prijati zločinca. Nobenega sledu ni po njih. V Istri je pretečni teden ustrelil karabinjer pijanega kmeta, ki ga je v stanju pijanosti nahnul, kar na cesti. Kako izgleda šele na Reki, v mističnem kraljestvu znanega kolofoktorja D'Annunzia! "Lavovatore" poroča danes (25.7.) od tam po uradnem viru, da ni nobenega poviša za preiskave, ker je bil ubit zgolj (soltanto!) neki "jugoslovanski agitator". Pelek. O tatvinah ni da bi govorili. V soboto (24.7.) je bilo v Portorose med opoldanskimi urami opljenjena neka trgovina tik pri "molu", kjer so vedno ljudje in so državni uradi oddaljeni komaj 20 korakov. O storilih seve nobenega pojma. Kako tudi? Saj so med varnostnimi državnimi organi tudi ljudje, ki so do vojne sedeli v ječah zaradi navadnih zločinov, pa so jih izpustili, ko so izjavili pripravljenost — "boriti se za domovino."

Ljudje, ki prihajajo v zasedano ozemlje iz kraljestva so prepričani po nacionalističnem časopisu sovražstva do Slovencev. Tu li je svobodno govoriti v vseh jezikih, celo v češkem, samo v nobenem jugoslovanskem narečju ne smeš, če nočeš da te nahnuli prvi človek, ki te sreča. Sploh smo Jugoslovani osvojeni od te raznojezične buržoazije kot — kmetje in kot nekulturni ljudje. Notranje politične in gospodarske razmere v Jugoslaviji so dober povod, da se to zaznivanje še povečuje. Te dni pišejo vladni laški listi, da je skrajni čas, da napove Italija vojno Jugoslaviji in Albaniji! "Giornale d'Italia", glasilo vlade, to zahteva in utemeljuje s tem, da so vsega nerada v Italiji krivi — Jugoslovani! Jugoslovanski vojni dobička-

ri, kdor jih pozna, ve kakšni tišji so tol, da podpirajo z denarjem razna revolucionarna gnezda v Italiji, alimentujejo razne stavke in njih vodnike ter propagandatorje.

Pri tem pa je gospodarski položaj dežele vedno slabši. Prehranbeni urad v Rimu priporoča rekvizicijo žetve. Stroški države so enorumi, zakaj militarizem razsipa, kakor je razpadl v stari Avstriji samo s to spremembo, da je bila državna uprava tam neprijetno boljša od sedanje laške. Z denarjem doseže tu vse: pravijo, da tudi v Jugoslaviji ni boljše. To pa je največja rak-rana vsakega ljudstva.

Tako je vse obično kamorkoli se ozreš v tej deželi. Nihče ne ve izhoda do luči. Doslej nas je goljufalo vse. Ali zmaga socializem ali ne? Edino upanje za to daje tudi laškimi socialistom (komunistom) — Rusija. Njene zmage nad Poljaki so dvignile to dušo. Zadnje čase so podali poročila v časopisu laški delegati, ki so bili v Rusiji ogledati si je. Bah, bili v Rusiji ogledati si je. V milanski "Avantiu" je pisal o svojih utiskih tudi Serrati, najvplivnejša oseba v laški socialistični stranki. Ni govoril slabo o Rusiji, osupilo na je, da ni govoril s takim navdušenjem kakor je to pričakoval od njega delavski svet. Nobeden teh poznavalec sovjetske Rusije ne ve nič povedati o ruski vasi, ki molče dela revolucijo, ki je brezdvoma tista brezimna masa na kateri stoji sedanja raska revolucija in njena armada. O tej armadi so vsi navdušeni, tudi Serrati, ki je bil navdušen pri veliki paradi rdeče armade. Jeli pa armada ustvarjena po vzoru in teletni disciplini — le to naglašajo vsi poročevalci — buržoaznih armad, pravi element socializma, ki stremi in stremeti mora tudi po duševnem prepodu človeštva, to prezre molče vsi.

Tu je vročina silna. Zemlja je vsa rjava in razpokana. Ves pjožnel v telo je kmet, ki se trudi na polju. Pred očmi mu gineva skromna letina od sné kakor gineva pri vsi spomladni sneg pod solncem. Molče se ozira v nebo. Prazno je. Le na horizontu temni fantastično napoleonsko pokrivalo carabinier-ja.

Pozdravljeni vi, onkraj Julijskih Alp!

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Tiho trpeče.

Mnogi žene in mlade deklete trpe na siloma od boleči crnjeva spola. Take bolnice se ponavadi kašajo potom boleča v križu, na strani, v ledjih ali spodnjem delu trebuha, večkratno glavoboli, vročina in hladno spreminjanje po telesu.

Severa's Regulator

Severa's Regulator je pravilno zdravilo za odstranjenje teh bolečin in za popravilo neravnosti valed katerega trpe žene in dekleta. To zdravilo je bilo znano in rabljeno mnogo let s najboljšim uspehom. Doblite ga pri vašem lekarni. Redite previdni, da doblite gurno "Severa's". Cena \$1.50 in 5c dodatno.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

IZGOVARJAVNA ANGLEŠKIN RESED.

Doktor Kern je pred leti kot dijak vodil večerno šolo za angleščino in poučeval vojake v Clevelandu. Izkušnja mu je pokazala, kako naj v lesondujaku označi izgovarjavo angleških besed, da jo bodo Slovenci umeli in lahko rabili. Če se zanimate za ameriški jezik, vabite besednjak vašega pomoč. Cena knjigi je pet dolarjev. Ta donos se vam v obrestoval tiskovnici, če boste rabili knjigo.

Nar. čite besednjak na naslov:

Dr. F. J. KERN,
6302 St. Clair ave.,
Cleveland, Ohio.

Istotam lahko naročite Zornove pesmi, ki bodo všeč zlasti mladim rojakom in našemu spolu. Cena je \$1.25. Obe knjigi s enim naročilom doblite za 6 dolarjev.

ŠIFKARTA IZ TRSTA V NEW YORK STANE SAMO \$56.00.

Najmanjša svota, kar računajo agentje za karto iz Trsta do New Yorka je \$68.00. Če hočete dobiti svojo rodbino ali prijatelje iz starega kraja v Ameriko, obrnite se za pojasnila in potrebne listine na

MATIJA SKENDER

javnj kotar na Ameriko in stari kraj.

5227 Butler St., Pittsburgh, Pa.

Prihranili vam bo denar. — On je za narod, narod je za njega.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

S tužnim srcem naznanjam vsem prijateljem in znancem, da je moja ljubljena soproga in mati edinega sinčka.

PAULINA KOTAR

podlegla težki operaciji, kateri se je morala podvreči dne 31. avgusta t. l. in je umrla dne 1. septembra 1920 ob pol eni uri zjutraj. Pokojnica je bila doma iz Podkraja pri Zagorju ob Savi, rojena dne 1. jan. 1885. — Moja najiskrenejša zahvala tujakim rojakom in rojakinjam za obilno udeležbo pri pogrebu in za darovane vence ter krasne sopke svečih svetil, katere ste položili na krsto. Posebno se želim zahvaliti gospej Adeli Pičak, ki se je potrudila in pomagala ves čas pri operaciji in ostala pri nji do zadnjega zdihljenja.

Tebi, moja pokojna soproga in mati, pa želim, da mirno počivaš v hladni ameriški zemlji. Zaljubljeni: Peter Kotar soprog in Joseph Kotar, sinček. Clonsilla, Okla, sept. 15, 1920.

POMAGAJTE SVOJCEM

Vse bakse katere sprejememo do 25. septembra bodo poslana z parnikom Columbia dne 28. septembra.

ŠTRUKEL & HORAK,

European Trading and Export Co.,

88 — 9th Avenue,

NEW YORK, N. Y.

DOMAČA ZDRAVILA

katera priporoča magr. Knapp, imajo vedno v zalogi.

Pišite po brezplačni sniki.

MATH. PERDIE

P. O. Box 772, City Hall Station,

NEW YORK CITY.

Ne čakajte!

Prostor na vseh boljših parnikih je več tednov naprej razprodan, zato ne čakajte do zadnjega tedna, ako ste namenjeni potovati v stari kraj. V Vaše korist je, da se odločite za ta ali mi navedeni parnik in si prostor na njem varate. Mislite v naprej.

NEW YORK — DUBROVNIK —

TRST.

14. sept.—President Wilson.

18. sept.—Belvedere.

21. sept.—Belvedere.

23. sept.—Italia.

28. sept.—Columbia.

7. okt.—Argentina.

3. nov.—President Wilson.

NEW YORK — GENOVA.

6. okt.—Regina D'Italia.

30. okt.—Re D'Italia.

6. nov.—Roma.

NEW YORK — HAVRE ALI

CHERBOURG.

14. sept.—La Touraine.

17. sept.—La Lorraine.

18. sept.—Caronia.

21. sept.—Aquitania.

23. sept.—Rochambeau.

24. sept.—La Fayette.

30. sept.—Mauretania.

1. okt.—La Savoie.

7. okt.—Imperator.

6. okt.—La France.

12. okt.—La Touraine.

12. okt.—Aquitania.

Navedeni vozni red je podvršen slučajnim spremembam. Pišite po cenik za posamezne parnike in razrede.

Potni listi: — Potnikom preskrbim potne liste in drugo, kar rabijo za potovanje.

Iz starega kraja

je do sedaj prišlo v Ameriko več slovenskih naseljenecov, za katere sem jaz izdelal potrebne listine in katerim sem jas poslal karte. Ako želite tudi Vi dobiti svoje sorodnike, mi pišite za tozadevna pojasnila.

Za nadaljna pojasnila se obrnite na

LEO. ZAKRAJSEK

70 — 9th Avenue

NEW YORK, N. Y.

POTOP.

Zgodovinski
— roman —

Spisal H. Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

"Ko bi tudi hotel, ne morem nič slabega povedati o njej, ko pa je to vaša nevesta, pa vam rečem, da jo slabo čuvate; ako je pa sorodnica, pa jo morate dobro poznati, da mi ne boste zanikali tega, ker povem. Čez jeden teden je nas vse začarala s svojimi krasnimi očmi. Kar smekno je, da te tako izrazim, toda bilo je tako, kakor bi se bila kuga polastila naših sre. In sporov ter dvo-bojev se je nakopičilo, brez števila. Treba vam je vedeti, da ni bilo nobenega, ki bi se bil mogel pobahati z ljubeznijo to gospodično ter je. Jeden pred drugim slepo verjel, da on najprvi kaj opravi."

"Ona je, kakor bi jo naslikal!" zamrmlja Volodijevski.

"Zato pa sta se obe gospodični močno zaljubili druga v drugo," nadaljuje Hassling, "da se jedina brez druge nikamor ne gane in gospodična Brzoghata gospodari sedaj v Tavrogih "kakor sama hoče. . ."

"Kako to?" seže mu v besedo Volodijevski. "Ona vlada nad vsemi, Saković ni odšel na pohodi, tako je zaljubljen vanjo, in on je neomejen gospodar na vseh kmetijskih posestvih. Z njegovim posredovanjem gospodari na njih Krasen-ska."

"Ali je on tako zelo zaljubljen vanjo?" vpraša Volodijevski.

"Kako bi ne bil!" odvrne Hassling. "Porok sem vam, da se izneveri Saković, ako bi želela Brzoghata, knezu ter celo pomaga k begu obema dekletoma. Toda kolikor je meni znano, opravi to ona brez njega, njemu na jezo. . . O tem mi je povedal skrivoma neki častnik, da je že naznačen dan odhoda in sestavljen načrt pulta. Evo, to je vse, kar vam zamorem povedati," s temi besedami konča Hassling svoje pripovedovanje ter jame urno dihati, ker se je bil zelo utrudil.

"Kam namerava jo zbežati?"

"V beloveško puščavo. . . Duši me!"

Daljši razgovor jim pretrga Sapiehov raznasalec povelj, ki izroči Kmiticu in Volodijevskemu poto.

"Povelje zavzeti pozicije za jutranji napad," reče Volodijevski, ko pogleda napis.

"Ali čujete, kako grome topov?" vpraša Zagloba. "Uf, kako je vroče! . . . Kaj neprilice dan za napad, zlasti za me, starec. Druga stvar je — odkrito polje."

V tem hipu se prikaže pri vratih častnik.

"Ali je tukaj gospod Zagloba?" vpraša.

"Da!"

"Po povelju milostljivega kralja ste odločili, bahajati se jutri pri njegovi aseli."

"Ha!" zakliče Zagloba. "Hočejo me odvrniti od napada, ker jim je znano, da odrine starec prvi koj ko začne glas bojne trombe. . . Dobri kralj, spomnil se je mene, starec, toda ne vem, ali vzdržim pri njem, ko ovoham smodnikov smrad? Taka je moja narava!"

XIV.

Prvi dan julija se je odpravila pod milim nebom služba božja, katere se je udeležilo nad deset tisoč vojakov. Kralj se je zaobljubil, da sežida za slučaj zmage cerkev v čast najvnetejši Devici. Po njegovem vzgledu so mu obljubili k temu svojo pomoč hetmani, vitezi, veljaki in celo prepričani vojniki, kajti ta dan bi se imel izvršiti zadnji napad.

Po končani sv. maši se je postavil vsak poveljnik na svoje mesto. Sapieha se je postavil naproti cerkvi sv. Duha, ki je tačas stala za obzidjem, ker pa je bila ključ do trdnjave; radi tega so jo Švedje močno utrdili. Čarneki bi imeli napadati hram gđanskega poslanca, čegar zadnja stena je tvorila del trdnjavnega obzidja. Po prelomu tega zidu je bilo lahko mogoče dospeti v mesto. Peter Opalinski ter vojvoda podlški z Velikopolje in Mazurji bi imeli nastopiti od krakovskega predmestja in od Visle. Polki obmejne vojske pa so se nastanili pred vrati Novega mesta.

Vsa ta krdela so stala pripravljena ter so čakala samo na vrnitev poslanca od Wittemberga, kateremu je poslal veliki kancler Koritinski pismo s pozivom, naj se ude. — Toda ko se je vrnil proti poludnevni poslanec z zanikajočim odgovorom, so zadonele okrog mesta zlokobne trombe, nakar se je pričel napad.

Kraljevega vojaka, polki Čarnekega, polki pešcev Zamojskega, Litvinei hetmana Sapiehe ter čnovojniki, so planili kakor vihra k obzidju, raz katerega so jih pozdravili strelji iz pušek in topov, tako da ni bilo videti valed dima niti solne. Toda nihče se ni zmenil za to; val so drli, srečali dima, smrti in ognja k trdnjavi.

Vsako je dri tja, kamor je bilo najbližje hetmanu k novomeškim vratom. Čarneki k hiši gđanskega poslanca, Sapieha k cerkvi sv. Duha, Mazurji ter Velikopolje pa na krakovsko predmestje in Vislo. Ti poslednji so imeli ta dan najtežje opravilo. Vse hiše in palače ob cesti krakovskega predmestja so se izpremenile v trdnjave. Toda ravno ta dan je prevzela Mazure takšna besnota, da se ni moglo njihovemu pritisku nič vstavljati. Kar po vrsti so jemali hiše za hišo, palače za palače; borili se v oknih, v vratih in v stopnjicah ter morili posadko.

Pred začetkom napada jim je bilo zaukazano, naj nesejo pred seboj snopave še nedozorelega žita, kateri bi jih imeli braniti krogelji, toda oni so pometali od sebe te zaslone ter drli v boj z odkritimi prsi. Med to krvavo bitko so vzeli kapelico knezov Sujskih ter slajno palačo Konepaljskih; posekali so vse Švede, ki so bili po stajali, vrtili in sadnikih poleg Visle.